

Ook nu nog, nu hij is heengegaan. Wie van ons, zijn vrienden, die het nog beseffen kan? O, ik weet het zeker, zoo lang ik nog te leven heb zal ik zijn stem hooren, zullen zijn oogen mij aanzien.

Schrijnend is de gedachte, dat juist de laatste jaren van zijn ontzaglijk werkzaam leven voor Prins vaak zoo moeilijk waren. De oorlogsellende, de daarop gevolgde geestesdemoralisatie en malaise, de vele tracasserieën, waarmee thans gepaard schijnt te moeten gaan al wat zaken-doen heet – hoe heeft deze gevoelige eronder geleden. In zijn allerlaatste levensjaar gunde hij zich maar drie dagen vacantie. Dat deze met moeite uitgespaarde dagen, door hem en zijn bewonderenswaardig energieke levensgezellin, fleurig en opgewekt als steeds, werden doorgebracht in mijn woning te Schoorl, met diepen weemoed, maar ook met trotsche voldoening zal ik het mij altijd blijven herinneren.

Maria Viola

LIZZY ANSINGH

(*fragment*)

Lizzy Ansingh, kleindochter en nicht van twee uitnemende portretschilders, heeft haar eigenaardig talent van menschen-zien en -afbeelden van beiden: van grootvader Schwartze en van tante Thérèse.

Lizzy heeft den schilderenden grootvader niet gekend: Schwartze stierf vroeg. Maar zijn geest, de geest van den fijnen, en zachtmoedigen romanticus hield ook na zijn dood de zijnen samen in warme bewondering voor zijn leven-en-werk. Thérèse, de schilderes, die vaders lessen had genoten; Georgine, de beeldhouwster, wier teedere plastiek vaders invloed toont, – ze dankten beiden voor haar ontwikkeling het beste aan den beminden kunstenaar die haar zoo zuiver en eenvoudig was voorgegaan. Lizzy's moeder, jong getrouwd, heeft nooit aan kunst gedaan, maar door haar begaafde dochter toch deel gehad aan den scheppenden geest der Schwartze's: hun gevoelige scherpzinnigheid en intelligente fantasie.

Vader Schwartze's verbeelding ging, met de gedachte van zijn tijd, naar den bijbel uit, naar een waardige en welstandige wedergave der gewijde historie. Thérèse's luchtiger belangstelling ontleende aan de bijbelsche verhalen vaak de stof voor een effectvol schilderij. Tot in Lizzy Ansingh's fantasie, met den zin voor het schilderachtige harer tante, weer iets van

de illuzie verscheen die de bijbelsche landschappen van den grootvader zoo eerbiedig belichtte.

Men verhaalt van hem, hoe hij, onder den drang der omstandigheden, gaandeweg zijn bijbelsche voorstellingen varen liet. Meer dan zijn kunst leed de kunstenaar zelve daaronder: als van alle Hollandsche romantici lag ook Schwartze's kracht in het reële, in de gevoelige weergave van het levende menschengelaat. Zijn modellen nam hij liefst uit eigen gezin, uit den kring van verwanten en vrienden, van wier bemind gezicht, in een atmosfeer van teedere vertrouwelijkheid, hij zijn beste portretten maakte.

Het intieme kenmerkt het portret der Schwartze's: Thérèse en Georgine in haar zuiverste werk geven den mensch op de gemoedelijke manier, die bij den vader kiesche terughouding, bij Lizzy Ansingh speelsche vrijmoedigheid, bij allen de ingeboren distinctie doet gevoelen.

Dit speelsche, vrijmoedige, zit nog niet in het portretje, dat ze, heel jong nog, van haar moeder maakte; het is aandachtig, nauwlettend, serieus; het is, vol teedere genegenheid voor model-en-omgeving, zuiver en zorgzaam geschilderd; 't heeft, in zijn fijne levendigheid, iets van den ingehouden trant van Thérèse's vroege portretten.

Van haar leert Lizzy schilderen.

In het oude huis der Schwartze's, kalm en statig aan de stille buiging eener oud-Amsterdamsche gracht, zit Lizzy als klein kind uren lang in tante's atelier. Ze ziet er de schitterende portretten die tante Thérèse van de Hollandsche beaumonde maakt: de dames in statiekleed met paarden rond den witten hals; de mooie kinders in 't wit met rozen in het haar en kleurige waaiers in de kleine handen. Met haar poppen en haar prenten scharrelt ze rond in de kamers, waar het schemergroene licht van de beschaduwde gracht allerlei moois omgloort: oude meubels en familieportretten, sieraden en klein pronkgerief waar de tantes zuinig op zijn en een kind niet aan mag komen. Zoo, spelend en droomend, gaan voor karakter en uitzicht van 't omringende haar zinnen open; al de lieve, vertrouwelijke dingen doen voor haar verrast gezicht hun zedige kleuren blinken; al de poppen waarrond ze haar kinderlijke verzinsels spon hernemen hun rol in de spelen harer rijpende fantasie. . .

Zoo, zoetjes aan, mag ze zelf wat probeeren: een beetje knoeien met verf, waar tante al gauw ernst achter voelt; voor haar tienden verjaardag zal Lizzy een klein eigen hoekje hebben in tante's groote atelier.

Eer 't zóóver kwam was er de schooltijd met het onvermijdelijke leeren. Het teekenen schoot er bij in. Maar de lust bleef en op haar achttiende jaar wordt Lizzy door haar tante naar de Akademie gebracht om er de noodzakelijke studie te maken.

Lizzy Ansingh is thans, als volleerde schilderes, tante nog heel dankbaar

voor dat wijs besluit; want de schoolsche tucht en gestadige oefening hielpen haar den grondslag leggen tot een vrije en ongehinderde ontwikkeling van haar ingeboren gaven. Met groote liefde spreekt ze nog van haar Akademies-tijd en van de lessen van professor Dake, die haar een zoo goed en begrijpend meester was.

Na haar studie had ze het voorrecht te mogen reizen: vreemde kunst zien en vreemde natuur genieten in gezelschap harer tante. Buitenland-sche kunststeden werden bezocht, en in de musea genoot het jonge schilder-eresje van Hollandsche en vreemde kunst, copieerend wat haar boeide. Zoo bracht ze een copie mee naar Roeland Savery: de fijnen en fantasie-rijken hadden reeds vroeg haar liefde; zoo Breughel, Brouwer, Steen, Terborch.

Thuis gekomen maakt ze moeders portret: haar eerste werk ter exposi-tie; en schildert ze de bevallige stillevens, wier eigenaardige charme de dichteres Anna Aghina zoo geestig weergaf:

*De Bijbel staat op d' oude chiffonnière;
Een deftig boek, in groen chagrijn gebonden,
Met goud bedrukt, en oud-goud op de snede. —
Een sierlijk-kleine, minlijke oude dame,
Precieuse hoedster van familiezeden
Een waarster van beminde kostbaarheden, —
Hief strakjes met gevoelig-fijne ving'ren
Róód bloedkoraal omhoog van pluize watten:
Vúúrroode bloedkoraal: twee zware bellen,
Herinn' rings-dierbaar, thans niet meer te dragen. . .
Dáár liggen ze op d' antieke chiffonnière
Nog naast het Bijbelboek met gouden snede.*

Naast de stillevens schildert ze de poppen, die stillevens zijn: bewege-looze vertooningen, geschikt en toegespitst op het delicate kleurenspe-l der kostbare jurken. In de levende menschen lokt haar het stille: de ver-stolen weemoedigheid van den glimlach, de spottende vonk in den zin-nenden blik: dat, wat bij langzaam en genegen aanzien groeit aan innig-heid tusschen portrettist en geportretteerde. Ook háár liefste modellen zijn de lang- en van-nabij-gekende menschen; ze bekijkt ze zoetjes en subtiel: *de Baker*, breed en gemoedelijk onder haar neepjescornet; *Kootje* de eerzame kruier; de *Weduwe* die van beter dagen weet; de *Linnen-naaister*, bedaagd en zedig; de *Oude oom*, — een van haar mooiste teeke-ningen, — met zijn spotoogjes en zijn spitsen, pinteren vogelkop. Spran-kelend van geest en speelsche levendigheid zijn deze portretjes, vol deli-catessen van detail, van fijntastend zielsinzicht. Aan de geschilderde, zoo als van Coba Ritsema, van Martha van Vloten, geeft de kleur, de vloeiende, teedere kleur een bijzondere charme: ze zijn zoo zuiver van gelijkenis,

levend en ademend in de atmosfeer van teeder welgevallen, waarmee de schilderes ze omgaf, als met een stilte, mild van fijnroerend leven.

Zoo ook lijken de poppen, die starre stumpers, langzaam wakker te worden tot een vreemd-gebarend bestaan, wonderlijk belast met de zonden en ondeugden der echte menschen. Ze zijn prachtig om te zien, Lizzy's poppen, met hun ruischende jurken en gekrulde pruiken: prinsessen en jonkers, gebiedsters en gediensstigen, wufte markiezinnettes en degelijke huismoeders, rechters, beulen en acteurs: een mysterieus volkje, een wereld vol ritselende geheimzinnigheid voor kind en kunstenaar.

In den beginne is haar poppenstuk eenvoudig: een pop, recht-staand met boos gebaar, vermaant; de ander krimpt weg in matelooze ellende: *De Berisping*. Maar geest en vernuft zijn aldoor gericht op zinrijker situaties en kostbaarder effect; de pantomime wordt ingewikkelder, de figuranten talrijker; 't conflict wint, mèt de schildering, aan diepte. Er ontstaan werken als *Het gele gevaar*. De uitheemsche acteurs betreden het tooneel: de Japansche pop, met haar bleek en ondoorgrondelijk masker, de spokig-grimmassende wajangpop. Nijd en hebzucht, schijnheiligheid en leedvermaak spinnen hun wreede listen op het tafereel dat ze *De versmade bruid* heeft genoemd.

Telkens verandert het geval, de acteurs en heel de tooverachtige misen-scène. 't Gebeurt alles op Lizzy's atelier, waar, in een open muurkastje, requisieten en vertooners rusten. Ze zitten daar zoo stil, zoo wezenloos, de dutsen, als hadden ze nimmer meegedaan aan de booze spelletjes, die hun meesteres voor ze verzint, – mal en zonder herinnering aan hun bijna-menschelijk lotgeval. Dan wordt het tooneel opnieuw versierd; met de kleine grappige niemendalletjes, die de schilderes de hemel weet waar heeft opgeschommeld: kralensnoertjes en tulen bloemen, loovertjes en lapjes, veertjes, bonte steentjes en allerlei blinkend en ritselend gerief tooit ze de omgeving voor het sprookje, waarin ze haar gewillige sujetten, ieder naar aard en uitzicht, een rol toewijst.

In haar latere vertooningen doet naast de poppen allerlei gedierte mee. Vogels heeft ze teeder en romantisch gegeven in de kleine schilderij die *Het koele plekje* heet: vogels, hun schoone kleuren beurend in de gulden schemering. Ze bemint de kleurenpracht, het rijke wit en blauw en groen van uitheemsche vogels; maar óók hun grillige vormen: het ondoorgrondelijk-wonderbare van hun verschijning en hun vreemdbewegende grandeur. En weer worden de personages talrijker: visschen en hagedissen, slangen en salamanders, uilen en vleermuizen, padden en puiten, apen, krokodillen en allerlei slag van vliegend, kronkelend en kruipend gedierte vult het tooneel; eens zal ze de gansche Arke-Noach's noodig hebben en heel den beestenstoet van het bijbelsche paradijs. Zal ze niet eenmaal den hof van Eden schilderen met al de goede beesten en den

goddeloozen moordenaar; of Noach, die de dieren roept in de reddende ark; of Sint-Franciscus, predikend de vogelen, – zooals ze 't Sint-Antonius deed, door geesten en beesten gekweld?

Want dit heeft in de musea haar luchtig-spinnende verbeelding geboeid: de kunst der oude, fabuleerende meesters, van Jeroen Bosch en Roeland Savery, Lucas Cranach, de Breughel's en Jan Mandijn; hun ontstellende tragiek en hun wonderlijke vondsten. Ook was er een invloed van moderne romantische lectuur misschien naast dien der oude schilderijen.

Zeker was er de ingeboren drang der Schwartze's naar illusie en droom; de drang naar een verleden, inniger doorlicht en rijker-getooid dan eigen, nuchterder tijd, mèt dat, wat Lizzy Ansingh geestelijk-eigens heeft: den zin tot een glimlachend moraliseeren.

Beelden en symbolen ontleent ze daarbij aan de religieuse en moraliseerende kunstenaars van voorheen; de ziel dier grooten heeft ze in haar fantazieën op bijbelsche gelijkenissen en Christelijke legenden nochtans niet geraakt: de ziel van hartstocht en mystiek, die huivert in de vizioenen van Jeroen Bosch en bidt in het licht van Savery's paradijzen.

Lizzy Ansingh is een gevoelige, geestige schilderes; wat bij de oude meesters overtuiging, klacht van bitteren zielsnood was, dat blijft bij haar weemoedig spel, fijn-schertsend vertellen. Een mystieke ziener zou in dezen tijd immers een wonder zijn. Het Wonder te weten en te eeren, droom en verlangen neer te dragen in reële vormen en als-reëel-te-aanvaarden verbeeldingen is reeds weelde genoeg om een kunstenaarsleven te vervullen. Een harer als schilderij en verbeelding meest geslaagde werken heet *Het Kind*. 't Heeft grootheid en geslotenheid in de samenstelling, – een eigenschap, die de schilderes niet altoos in zoo rijke mate meester blijkt. Een bleeke pop, gezeten op een rooden, staart-roerenden visch, berijdt een waterval. Het water is een schoon duister-en-licht van lange schuimige schubben, en doovend gaat het rood van den wentelenden gaffelstaart schuil in een diepte vol schemerend woelen. Uit dezelfde periode is *Het verzonken beeldje*: de pop, als een bleeke Ophelia, ligt gebed in het blauw gewemel. Het water is er ijl en klaar, als van een heimelijken vijver en vol van de wonderlijkste vegetatie's. Een koralig rif rijst met vinnige vertakkingen, waaruit witte starrebloemen spruiten. Er is nog een kwalachtig groeisel, bleek-grijs met kostbare fonkelingen van edelsteenachtig groen, dat te deinen ligt tusschen de ranken van een fijn-vertwijgden boom. Daar doorheen drijft allerlei schemerend en wemelend vreemds: een lichtend boeket van onderzeesche leliën ontluikt zijn teedere pracht in de dampige diepte tusschen warrig-glanzende water-ranken en zwervend wier, dat het stille beeldje beurt: hoofdje achterover, schoone prooi voor het roode monster, 'twelk, half visch, half vliegdier, met bolle oogen en open bek komt toegeschoten door den glorenden